ผลกระทบของแรงงานนอกระบบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐในช่วงสถานการณ์โควิด-19: กรณีศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

The Impact of Inaccessibility to Government Welfare Among Informal Workers During the Covid-19 Situation: A Case Study of Pattaya City, Chonburi Province

กาณติมา พงษ์นัยรัตน์[1]

Kantima Pongnairat

Received: September 2021,27 Revised: October 2021,4 Accepted: November 2021,15

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คือ ประชาชนกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ได้ผลกระทบในช่วงสถานการณ์โควิดในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยไม่ได้จำกัดอาชีพ จำนวนทั้งสิ้น 15 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 คือ การเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย จำเป็นต้องกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูง ขายทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อดูแลครอบครัว โดยสาเหตุการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐไม่ชัดเจนและไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในข้อมูล รวมถึงการมีขั้นตอนเอกสารที่ซับซ้อนจึง

[1] คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา Faculty of Political Science and Law Burapha University. E-mail: kantimap@go.buu.ac.th

ตัดสินใจไม่เข้าร่วม และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนขาดระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี ระบบแอพพลิเคชั่น (Application) มีขั้นตอนยุ่งยาก

2) แนวทางในการจัดระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด พบว่า ประการแรก นโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสถานการณ์โควิด-19 ต้องมีความชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพและความปลอดภัยในชีวิตของแรงงานนอกระบบ ประการที่สอง ภาครัฐมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีการบูรณาการกัน ประการที่สาม ควรมีการสำรวจทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง เพื่อให้การจัดสรรสวัสดิการสำหรับคนจนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค ประการที่สี่ มีการกำหนดแบบฟอร์มการลงทะเบียนและการยื่นเอกสารให้ชัดเจนในการยื่นรับสิทธิสวัสดิการ ประการที่ห้า ปรับเปลี่ยนวิธีการการใช้แอพพลิเคชั่น (Application) ในการลงทะเบียน เป็นการโอนยอดเงินผ่านบัญชีธนาคารโดยตรงสำหรับผู้ที่ได้รับสิทธิ และประการที่หก จัดตั้งหน่วยงานสวัสดิการสำหรับการดูแลแรงงานนอกระบบตามชุมชนต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ (Keywords): ผลกระทบ แรงงานนอกระบบ สวัสดิการภาครัฐ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the impact of inaccessibility to government welfare among informal workers during the Covid-19 situation and 2) to study the guidelines for organizing access to government welfare for informal workers during the Covid-19 situation. In this research, the researcher used a qualitative research method by collecting data from a sample group. The research instrument was an in-depth interview using open-ended questions. The key informants consisted of 15 informal workers who were affected during the COVID-19 situation in Pattaya City, Chonburi province regardless of their occupation.

The research results showed that 1) the impact of inaccessibility to government welfare among informal sector workers during the Covid-19 Situation is caused by the inaccessibility of government welfare in which most people in the area have insufficient income compared to their expenses.

Thus, they need to borrow money at high-interest rates or sell personal property to take care of their families. The inaccessibility to government welfare is

caused by the fact that public relations of the government are not clear and not thorough. This leads to information misunderstanding, including complicated document processes, which result in the decision not to participate. Additionally, local government officials or community leaders lack a good communication system and the current application system is complicated.

2) In terms of guidelines for organizing access to government welfare for informal workers during the Covid-19 situation, it was found that, firstly, the government's policy on the management of the COVID-19 situation must be clear and able to build confidence in working and life safety. Secondly, the government should have systematic and integrated management. Thirdly, there should be a thorough survey of all areas in order to provide equal and equitable allocation of welfare for the poor. Fourthly, the registration form and filing of documents should be clearly defined when applying for welfare benefits. Fifthly, the use of application for registration should be modified into bank account transfers directly to eligible persons. And, sixthly, welfare agencies that are responsible for informal workers in various communities should be established in order to provide easier and more convenient accessibility.

Keywords: Impact, informal workers, government welfare

บทนำ (Introduction)

ความเป็นธรรมในสังคมสามารถพิจารณาได้จากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับประชาชนส่วนใหญ่ (สิริยา รัตนช่วย, 2557) สอดคล้องกับแนวคิดของนักปรัชญาด้านเศรษฐศาสตร์ชาวอังกฤษ Jeremy Bentham ที่มองว่า ภาครัฐที่มีความเป็นธรรมคือ ภาครัฐที่คำนึงถึงความสุขและการสร้างผลประโยชน์ให้กับประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ หากแต่แนวคิดดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง โดยเฉพาะมิติของการละเลยคนกลุ่มน้อยในสังคมที่เสียประโยชน์ ดังนั้นเพื่อเป็นการจัดการกับข้อจำกัดของแนวคิดดังกล่าว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างวิธีคิดที่ให้ความสำคัญกับคนกลุ่มน้อยที่เสียประโยชน์ในสังคม เพื่อเป็นหลักประกันว่าเราจะไม่ปล่อยให้คนกลุ่มน้อยที่เสียประโยชน์นี้มีสภาพ

ชีวิตตามยถากรรม หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่านโยบายสังคมจะต้องเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนคนในสังคมอีกกลุ่มหนึ่งที่ตกขอบและไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของภาครัฐได้

การพัฒนาระบบเศรษฐกิจจำเป็นอย่างยิ่งในการพึ่งพากลุ่มแรงงาน ซึ่งกลุ่มแรงงานนอกระบบถือเป็นหนึ่งในกำลังหลักที่ร่วมขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ หากแต่ไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมเฉกเช่นกลุ่มแรงงานทั่วไป และโดยเฉพาะช่วงสถานการณ์โควิด-19 เกิดวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ แรงงานจำนวนมากต้องออกจากระบบเกิดการตกงาน เนื่องจากถูกเลิกจ้างหรือการปิดกิจการ แต่ด้วยภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ทำให้ต้องผันตนเองมาเป็นแรงงานนอกระบบ โดยสามารถแบ่งกลุ่มแรงงานนอกระบบเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ประเภทภาคการผลิต เช่น ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้ผลิตเองขายเอง เป็นต้น ประเภทภาคการบริการ เช่น ลูกจ้างทำงานบ้าน หาบเร่แผงลอย มอเตอร์ไซด์รับจ้าง เป็นต้น และประเภทภาคการเกษตร เช่น เกษตรกรทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โดยปัญหาสำคัญของแรงงานนอกระบบที่ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือและสนับสนุนมากที่สุดได้แก่ ปัญหาจากการทำงาน เช่น ค่าตอบแทนน้อย การทำงานหนัก งานที่ทำไม่ได้รับค่าจ้างต่อเนื่อง และการไม่มีสวัสดิการรองรับ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562) ได้ระบุว่า แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีสภาพการทำงานที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีสัญญาจ้างงานอย่างเป็นทางการ ไม่ได้รับค่าแรงที่เป็นธรรม และไม่ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 และ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ทำให้ไม่มีความมั่นคงในอาชีพ รวมถึงไม่มีหลักประกันในการดำรงชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยชรา และแม้ปัจจุบันภาครัฐมีมาตรการช่วยเหลือแก่กลุ่มแรงงานนอกระบบโดยสามารถสมัครเข้า มาตรา 40 กับสำนักงานประกันสังคม รวมถึงมาตรการเยียวยาในโครงต่าง ๆ แต่การเข้าถึงสวัสดิการนั้นยังคงประสบปัญหา

เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีกลุ่มแรงงานนอกระบบเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ และเป็นเมืองที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของภาคตะวันออก โดยประชากรในเมืองพัทยา มีจำนวนทั้งสิ้น 119,122 คน และมีประชากรแฝง 4-5 เท่าของจำนวนประชากร อีกทั้งข้อมูลจากแผนพัฒนาเมืองพัทยา (พ.ศ. 2561 - 2565) ระบุว่า ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพด้านการค้าและการบริการนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้นเป็นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การประมง และการค้าขาย (เมืองพัทยา, 2562) และเมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 พื้นที่พัทยาที่มีแรงงานนอกระบบเป็นจำนวนมากจึงได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง จากที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่ม

แรงงานนอกระบบ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการของภาครัฐแก่ทุกกลุ่มแรงงานที่เป็นผู้ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบในช่วงสถานการณ์โควิด-19

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามปลายเปิดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็นในการสุ่ม (Non- Probability Sampling) โดยวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้เข้าร่วมโครงการหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ประชาชนกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ได้ผลกระทบในช่วงสถานการณ์โควิดในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โดยไม่ได้จำกัดอาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายอันเป็นการตอบโจทย์งานวิจัย ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว ซึ่งไม่ควรน้อยกว่า 8 คน (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ, 2551) ในการนี้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 15 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้คำถามแบบปลายเปิดจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญทั้งหมด 15 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจาก เอกสาร บทความทางวิชาการ ผลงานวิจัย และจากเว็บไซต์ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยศึกษารูปแบบและเทคนิควิธีการสัมภาษณ์ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจรรยาบรรณของนักวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เข้าใจในระเบียบวิธีการวิจัยอันจะนำไปสู่การศึกษาที่ถูกต้องและครอบคลุมประเด็นที่ต้องการจะศึกษาให้มากที่สุด

4. นำผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูล มาสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยข้อคำถามที่ได้นั้นต้องมีการกำหนดข้อคำถามหลักในการวิจัยก่อน จากนั้นจึงตั้งคำถามย่อย ต่อไป (Marshall and Rossman, 1995)

5. นำข้อคำถามที่สร้างขึ้นมาทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยนำประเด็นคำถาม ที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถามโดยพิจารณาเป็นรายข้อ หรือที่เรียกว่าการทำ IOC ทั้งนี้เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์เพื่อการเก็บข้อมูลจริง

6. ดำเนินการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Analysis) โดยการถอดเทปจากการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยดัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ Colaizzi (1978) ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในงานวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Clark and Wheeler, 1992) ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียงและการบันทึกภาคสนามมาพิจารณาหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ

2. นำข้อมูลกลับมาอ่านพิจารณาอีกครั้งโดยละเอียดแล้วจึงตีความพร้อมทำการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้องรวมถึงข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ

3. เมื่อได้ข้อความหรือประโยคที่สำคัญแล้ว จึงนำมาแสดงในรูปของแผนภาพเพื่อให้เห็นความชัดเจนในแต่ละประเด็นที่สำคัญของแต่ละด้าน

4. บันทึกรายละเอียดโดยใช้วิธีการเขียนบรรยายสิ่งที่ค้นพบอย่างละเอียดและชัดเจน โดยจะไม่มีการนำทฤษฎีไปควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น หรือนำความคิดวิเคราะห์ความเห็นส่วนตัว

เข้าไปแสดงในข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล พร้อมทั้งยกตัวอย่างคำพูดประกอบคำหลักสำคัญที่ได้ เพื่อแสดงความชัดเจนของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

5. หาแนวคิดทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาอธิบายข้อสรุปที่ได้รับหลังจากการตรวจสอบจากผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 : แสดงข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อายุ	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	อาชีพเดิม	อาชีพปัจจุบัน	รายได้: วัน/เดือน	เข้าร่วม ม.40 หรือไม่	สวัสดิการอื่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
1	ส. 1 นามสมมติ	49	4	ค้าขายขนม	ค้าขาย (ร้านปาลูกโป่งตามงานมโหรสพ)	400/วัน	เข้าร่วม	-
2	ส. 2 นามสมมติ	54	3	ค้าขาย	ค้าขาย (ร้านปาลูกโป่งตามงานมโหรสพ)	400/วัน	เข้าร่วม	-
3	ส. 3 นามสมมติ	55	4	ร้านทำผม	ค้าขายร้านอาหาร	300/วัน	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง - เราชนะ
4	ส. 4 นามสมมติ	40	6	ค้าขายทั่วไป	ค้าขายอาหาร	500-700 /วัน	-	- เราชนะ
5	ส. 5 นามสมมติ	56	3	ขับรถรับจ้างสองแถว	ขับรถโดยสาร	400/วัน	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง - เราชนะ
6	ส. 6 นามสมมติ	63	2	บริการตู้ซักผ้าหยอดเหรียญ	บริการตู้ซักผ้าหยอดเหรียญ	30 – 100 /วัน	-	- เบี้ยผู้สูงอายุ
7	ส. 7 นามสมมติ	50	3	กิจการบาร์พัทยาเหนือ	รับจ้าง (เพราะร้านปิดกิจการ)	350/วัน	-	- ม.39 - คนละครึ่ง - เราชนะ

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อายุ	จำนวนสมาชิกในครอบครัว	อาชีพเดิม	อาชีพปัจจุบัน	รายได้: วัน/เดือน	เข้าร่วม ม.40 หรือไม่	สวัสดิการอื่นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
8	ส. 8 นามสมมติ	31	2	พนักงานร้านนวด	รับจ้าง	200/วัน (ได้บางวัน)	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง
9	ส. 9 นามสมมติ	19	2	รับจ้างขายของ	เดินขายขนมตลาดนัด	150/วัน	-	-
10	ส. 10 นามสมมติ	61	5	ค้าขาย	ค้าขาย	1000/วัน	-	-
11	ส. 11 นามสมมติ	34	2	ท่องเที่ยวทางทะเล	ท่องเที่ยวทางทะเล	400/วัน (ได้บางวัน)	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง
12	ส. 12 นามสมมติ	28	4	รับจ้าง	รับจ้าง	300	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง
13	ส. 13 นามสมมติ	27	4	ช่างสัก	รับจ้าง	600/วัน	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง
14	ส. 14 นามสมมติ	27	3	รับจ้าง	รับจ้าง	8000/เดือน	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง
15	ส. 15 นามสมมติ	24	3	ค้าขาย	ค้าขาย	20,000 / เดือน	เข้าร่วม	- คนละครึ่ง

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่า กลุ่มแรงงานนอกระบบประกอบอาชีพอย่างหลากหลาย โดยส่วนใหญ่อยู่ในภาคการบริการ รายได้เฉลี่ยต่อวันน้อยสุดคือ วันละ 30 บาท และมากสุดคือเดือนละ 20,000 บาท มีสมาชิกที่ต้องดูแล 2-6 คน โดยส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมสวัสดิการ มาตรา 40 ควบคู่กับสวัสดิการอื่นของภาครัฐ เช่น โครงการคนละครึ่ง และโครงการเราชนะ เป็นต้น

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบในช่วงสถานการณ์โควิด-19 และแนวทางในการจัดระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด: กรณีศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยขอนำเสนอในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบจากการที่แรงงานนอกระบบเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐ

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่ได้รวบรวมข้อมูลภาคสนามได้ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ ผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐในช่วงสถานการณ์โควิด-19 พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ จึงมีการกู้ยืมเงินจากบุคคลอื่นโดยจ่ายดอกเบี้ยอัตราที่สูง รวมถึงหนี้บัตรเครดิตที่ไม่สามารถจ่ายชำระได้ จากการที่ต้องปิดกิจการ และการค้าขายที่ไม่ได้ผลกำไร จึงจำเป็นต้องขายทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อนำมาดูแลครอบครัว เช่น ขายที่ดิน และรถยนต์ บางรายจากเดิมที่เคยเป็นเจ้าของกิจการต้องปรับตัวมาเป็นลูกจ้างรายวัน บางรายมีการนำเงินทุนสวัสดิการที่ได้รับจากภาครัฐมาลงทุน แต่จากสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบัน ทำให้การค้าขายไม่มีกำไร จึงไม่มีเงินชำระค่าเทอมบุตรต้องใช้วิธีการผ่อนจ่ายค่าเทอม บางรายประกอบอาชีพขับรถโดยสารจากเดิมมีรายได้วันละ 3,000 – 4,000 บาทต่อวัน ปัจจุบันมีรายได้ 50 - 200 บาทต่อวัน และบางครั้งได้เงินเพียง 10 - 20 บาทต่อรอบเท่านั้น บางรายจากเดิมทำธุรกิจบริการเครื่องซักผ้าหยอดเหรียญปัจจุบันมีลูกค้าใช้บริการน้อยมาก ในขณะที่ยังมีค่าใช้จ่ายประจำ เช่น ค่าซ่อมบำรุง ทำให้รายได้ไม่เพียงพอ ต้องขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้าน โดยที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือใดๆ จากภาครัฐ และสาเหตุที่แรงงานนอกระบบเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐมาจาก การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐที่ไม่ชัดเจนและไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ ประชาชนต้องติดตามข่าวสารด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของภาครัฐ เช่น ข้อมูลหรือเงื่อนไขการเข้าร่วมสวัสดิการมาตรา 40 ที่มีขั้นตอนในการยื่นเอกสารที่ซับซ้อนเข้าใจยาก และยังติดปัญหาในบางเงื่อนไข ทำให้บางรายตัดสินใจไม่เข้าร่วม นอกจากนี้การมีระบบแอพพลิเคชั่น (Application) ที่ยากต่อการใช้งาน มีกระบวนการหลายขั้นตอน ทำให้ประชาชนขาดความเข้าใจในการลงทะเบียน และการจำกัดจำนวนสิทธิ ส่งผลให้มีความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับสิทธินั้น รวมถึงระบบเว็บไซต์ (Website) และแอพพลิเคชั่น (Application) ไม่พร้อมใช้งาน ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถเข้าสู่ระบบได้ และเมื่อเข้าระบบได้แล้วต้องมีการกรอกข้อมูลที่มีรายละเอียดซับซ้อน การระบุตัวตนที่ค่อนข้างยาก อีกทั้งความแตกต่างของยุคสมัยของแต่ละช่วงอายุ ทำให้เกิดข้อจำกัดสำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบที่สูงอายุในการเข้าถึงข้อมูลหรือความเข้าใจในการใช้แอพลิเคชั่น (Application) จึงจำเป็นต้องพึ่งพาบุคคลใกล้ชิด เนื่องจากกลัวข้อมูลผิดพลาด รวมถึงประชาชนบางกลุ่มไม่มีมือถือหรือเครื่องมือสื่อสาร (Smart phone) ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐได้ และสาเหตุอีกประการหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนขาดระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี การกระจายข่าวสารในชุมชนจึงไม่ทั่วถึง อีกทั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ไม่ได้นำข้อมูลส่งต่อให้หน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้ไม่ได้รับสิทธิสวัสดิการบางอย่างที่ภาครัฐจัดให้ และนอกจากนี้บางพื้นที่ยังไม่มีการสำรวจผลกระทบหรือปัญหา

ของกลุ่มแรงงานนอกระบบที่เข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐอย่างแท้จริง ซึ่งจะเห็นได้จากคำกล่าวดังต่อไปนี้

“ค้าขายไม่ได้เลย ต้องขายทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อดูแลครอบครัว เดิมเป็นเจ้าของกิจการ แต่ต้องปรับตัวมาเป็นลูกจ้างรายวัน มีการนำเงินทุนสวัสดิการที่ได้จากรัฐมาลงทุน แต่เพราะสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบัน ทำให้ไม่มีคนซื้อ ไม่มีกำไร ก็เลยต้องปิดกิจการลง” (ส.2 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2564)

“เดิมมีรายได้มากกว่า 1 แสนบาทต่อเดือน แต่หลังจากต้องปิดกิจการทำให้ไม่มีรายได้เข้ามา ในขณะที่ภาระรับผิดชอบกับครอบครัวมีอยู่มาก จึงขอส่งรถยนต์คืนบริษัทไฟแนนซ์ จำนวน 2 คัน ส่วนหนี้สินบัตรเครดิตใช้วิธีเจรจาผ่อนผันกับธนาคาร และปัจจุบันค้างชำระค่าไฟมาแล้ว 6 - 7 เดือน จึงต้องหารายได้จากส่วนอื่น โดยการเดินทางไปรับจ้างรายวันที่กรุงเทพ ได้รับค่าแรงวันละ 350 บาท กับการดูแล 3 ชีวิตในครอบครัว” (ส.7 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2564)

“การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐไม่ชัดเจน ผู้นำชุมชนขาดการติดต่อสื่อสาร การกระจายข่าวสารในชุมชนหรือพื้นที่ไม่ทั่วถึง อาสาสมัครไม่ให้ข้อมูลกับภาครัฐทำให้ข้อมูลไม่ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง” (ส.1 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2564)

“สามารถเข้าถึงสวัสดิการจากการประชาสัมพันธ์ของภาครัฐได้ แต่รายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ มีการพึ่งพาและเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นหลัก ซึ่งขั้นตอนการลงทะเบียนรับสวัสดิการของรัฐยุ่งยาก ต้องตื่นเช้าเพื่อรอลงทะเบียนในแอพพลิเคชั่น เนื่องจากสิทธิมีจำนวนจำกัด และปัจจุบันเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นยังไม่มีการลงพื้นที่สำรวจผลกระทบหรือปัญหาที่แท้จริง” (ส.7 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2564)

“ระบบไม่พร้อมใช้งาน ระบบล่ม ขั้นตอนซับซ้อนและมีเงื่อนไขมาก เช่น เดิมทำงานบริษัทได้รับสิทธิสวัสดิการมาตรา 33 แต่เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ถูกเลิกจ้าง และจากการส่งประกันสังคมยังไม่ครบ 6 เดือน จึงไม่มีสิทธิสมัครมาตรา 39 และสำหรับมาตรา 40 มีขั้นตอนยุ่งยากและไม่ครอบคลุมสวัสดิการบางอย่าง” (ส.9 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2564)

2. แนวทางในการจัดระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด

1) นโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสถานการณ์โควิด-19 ต้องมีความชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพและความปลอดภัยในชีวิตของแรงงานนอกระบบ เพราะปัจจุบันประชาชนไม่กล้าตัดสินใจ ทำให้ไม่กล้าลงทุนหรือเปิดกิจการ รวมถึงนักลงทุนไม่กล้าเข้ามา

ลงทุน เพราะกลัวลงทุนแล้วต้องปิดกิจการอีกครั้ง การฉีดวัคซีนต้องทั่วถึง สร้างความมั่นใจให้ชาวต่างชาติ

2) ต้องการให้ภาครัฐมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนที่มีความล่าช้า เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐขาดการทำงานอย่างบูรณาการกัน กระทรวงมหาดไทยต้องเป็นศูนย์กลางข้อมูลโดยมีการสำรวจทุกพื้นที่ เพื่อสัมผัสความเดือดร้อนของประชาชนที่แท้จริง รวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือผู้นำหมู่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่เมืองพัทยา ต้องสำรวจพื้นที่ในชุมชน เข้าถึงข้อมูลสภาพปัญหาที่แท้จริงของแต่ละอาชีพ

3) ควรมีการสำรวจทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง เพื่อการจัดสรรสวัสดิการสำหรับคนจนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

4) มีการกำหนดแบบฟอร์มการลงทะเบียนและการยื่นเอกสารให้ชัดเจนในการยื่นขอรับสิทธิสวัสดิการ

5) ปรับเปลี่ยนวิธีการใช้แอพพลิเคชั่น (Application) ในการลงทะเบียน เป็นการโอนยอดเงินผ่านบัญชีธนาคารโดยตรงสำหรับผู้ที่ได้รับสิทธิ

6) จัดตั้งหน่วยงานสวัสดิการสำหรับการดูแลแรงงานนอกระบบตามชุมชนต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น

จากข้อความข้างต้นในการรวบรวมข้อมูล จะเห็นได้จากคำกล่าวดังต่อไปนี้

“ภาครัฐควรกำหนดนโยบายแก้ปัญหาสถานการณ์โควิด-19 โดยเร็วและชัดเจน สร้างความปลอดภัยให้กับประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพว่าจะกลับมาเปิดกิจการได้ เพราะกลัวลงทุนแล้วต้องปิดกิจการอีก และภาครัฐควรจัดสรรอาหารให้เพียงพอต่อการดำรงชีพของประชาชน” (ส.4 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2564)

“หน่วยงานภาครัฐยังขาดการบูรณาการกัน ขาดการบริหารจัดการที่เป็นระบบ กระทรวงมหาดไทยต้องเป็นแม่ข่ายเพื่อลงพื้นที่จริง สัมผัสความเดือดร้อนของประชาชนจริงๆ เพราะการทำงานของภาครัฐเป็นลักษณะการสั่งการ โดยที่ไม่ได้ลงมาวิเคราะห์ข้อมูลจริงเกี่ยวกับนโยบาย” (ส.10 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2564), (ส.5 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2564)

“จัดตั้งหน่วยงานสวัสดิการแรงงานตามชุมชนต่างๆ ในทุกพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ติดต่อเจ้าหน้าที่ได้ง่าย และเป็นการใกล้ชิดกับประชาชน ทั้งชุมชนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ และประชาสัมพันธ์ให้เท่าเทียมและทั่วถึง” (ส.12 นามสมมติ, สัมภาษณ์ 18 กันยายน 2564)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐ

ความเป็นธรรมในสังคมคือ การที่ภาครัฐคำนึงถึงความสุขและการสร้างผลประโยชน์ให้กับประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยไม่ละทิ้งคนกลุ่มน้อยในสังคม และประเทศจะมั่นคงได้ หมายความว่าประชาชนต้องสามารถพึ่งพาตนเองในทุกสถานการณ์โดยมีภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านสวัสดิการอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกับประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภักดี พวงจิตร (2555) ได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส: กรณีประเทศไทยกับสาธารณรัฐเกาหลี พบว่า การวางนโยบายให้แก่ผู้ด้อยโอกาสควรตั้งอยู่บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแนวทางในการจัดสวัสดิการและสังคมสำหรับประเทศไทยควรมีแนวทางดังนี้ 1) การขยายแผนงานประกันสังคม ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส แต่ควรมีระดับของสวัสดิการที่รัฐและสังคมควรสรรหาให้ผู้ด้อยโอกาส 2) มุ่งเน้นการจัดสวัสดิการแบบพหุลักษณ์ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน 3) ควรมุ่งเน้นให้เกิดการให้บริการเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นการมีมาตรฐานกำกับตรวจสอบได้ ซึ่งหากประชาชนเข้าไม่ถึงสวัสดิการที่ภาครัฐจัดให้ ย่อมส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เกิดภาระหนี้สิน ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของจารุวรรณ มณีราช (2555: 98) พบว่า ปัจจัยด้านรายจ่ายรวมต่อเดือน ภาระหนี้สิน และลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ กล่าวคือ แรงงานนอกระบบมีรายจ่ายและหนี้สินมาก จะทำให้คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ต่ำ จำเป็นต้องกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูง ไม่มีความสามารถในการผ่อนชำระหนี้ได้ จนอาจต้องขายทรัพย์สินส่วนตัวเพื่อดูแลครอบครัว และสาเหตุที่แรงงานนอกระบบเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐ คือ การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐไม่ชัดเจนและไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ ประชาชนต้องติดตามข่าวสารด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของภาครัฐ รวมถึงมีขั้นตอนในการยื่นเอกสารที่ซับซ้อนเข้าใจยาก และยังติดปัญหาในบางเงื่อนไข นอกจากนี้การนำระบบแอพพลิเคชั่น (Application) มาใช้งาน ระบบควรพร้อมใช้งานมีขั้นตอนที่เข้าใจง่าย ประชาชนสามารถเข้าสู่ระบบเว็บไซต์ (Website) และแอพพลิเคชั่น (Application) ต่างๆ ได้โดยง่าย และไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างด้วยยุคสมัยใดก็มีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเช่นเดียวกันด้วยการจัดระบบที่ง่ายขึ้น รวมถึงเร่งแก้ปัญหาในกรณีที่ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐได้เนื่องจากไม่มีเครื่องมือสื่อสาร (Smart phone) นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนควรมีการสำรวจผลกระทบ

และปัญหาของกลุ่มแรงงานนอกระบบในทุกพื้นที่ มีการสร้างระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี และทำงานในหน้าที่ด้วยความถูกต้องและเต็มใจ

2. แนวทางในการจัดระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของกลุ่มแรงงานนอกระบบ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19

สถานการณ์โควิด-19 ทุกอาชีพล้วนได้รับผลกระทบทั้งสิ้น ภาครัฐจึงควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจนสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพและความปลอดภัยในชีวิตของแรงงานนอกระบบ เพราะปัจจุบันไม่กล้าตัดสินใจลงทุนเปิดกิจการ เพราะเกรงต้องปิดกิจการอีกครั้ง และภาครัฐควรเร่งฉีดวัคซีนอย่างทั่วถึง โดยบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เร่งแก้ไขปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยเร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของกิตติวรา หยองบางไทร (2557: 11) พบว่า กระบวนการดูแลแรงงานนอกระบบ ยังคงดำเนินการไปอย่างเชื่องช้า และไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจังในการกำหนดมาตรการรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งที่เป็นมาตรการระยะสั้นและระยะยาวจากหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเน้นโดยตรงต่อแรงงานกลุ่มนี้ และการทำงานที่ล่าช้าเป็นผลมาจากหน่วยงานภาครัฐขาดการบูรณาการกัน หน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงมหาดไทยขาดข้อมูลเชิงลึกในปัญหาของประชาชนที่แท้จริง รวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หรือผู้นำหมู่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่เมืองพัทยา ขาดการเข้าถึงข้อมูลสภาพปัญหาที่แท้จริงของแต่ละอาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของเพชรรัตน์ วรเดชานนท์ (2557: 82-83) และธมนวรรณ บุญรักษา (2556) ที่กล่าวว่า บุคลากรสำนักงานประกันสังคมจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและอาสามสมัครจิตอาสาสำนักงานประกันสังคมจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยสื่อสารขยายความการประกันสังคมมาตรา 40 ในระดับพื้นที่ ควรเน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยการสร้างความร่วมมือ แรงจูงใจ แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและอาสาสมัครในพื้นที่ ในการให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์ สื่อสารข้อมูลสิทธิประโยชน์ และให้บริการเกี่ยวกับการประกันสังคมของแรงงานนอกระบบ มีการประชาสัมพันธ์ ทำโฆษณาที่เข้าใจง่าย สนุก น่าสนใจ เกี่ยวกับผลทางบวกของสิทธิประโยชน์ ความสะดวกของการเบิกเงิน สิทธิประโยชน์กรณีต่างๆ และการได้รับการบริการที่ดี ปรับปรุงขั้นตอนการเบิกเงินสิทธิประโยชน์ให้ความสะดวกรวดเร็ว ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน สอดคล้องกับการศึกษาของแสงนภา เนติเจียม (2559: 123) พบว่า ภาครัฐควรใช้การประชาสัมพันธ์ในหลายช่องทาง เช่น ควรให้บุคคลสำคัญ ๆ ในสังคมเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ ใช้สื่อมืออาชีพ ขอความร่วมมือจากท้องถิ่น ทำจดหมายข่าว มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ และควรทำทุกระดับทั่วประเทศ รวมถึงลงพื้นที่พูดคุยและประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบเข้าใจอย่างทั่วถึง โดยเพิ่มช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและเข้าใจง่าย ชัดเจน อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของฐิติมา พลหาร (2554: 88) รัฐบาลควรเข้ามาให้ความสำคัญสนับสนุน

การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายประกันสังคมมาตรา 40 ที่เปิดโอกาสให้แก่ผู้ที่มีอาชีพอิสระเพิ่มมากขึ้น และควรให้การสนับสนุนประชาสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้ที่ยังไม่ได้เข้าร่วมและผู้ที่สนใจจะเข้าร่วม เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจประกันตนต่อประกันสังคม มาตรา 40 ต่อไป เพื่อให้เกิดการจัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเสมอภาค นอกจากนี้ระบบเอกสารควรง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยมีการกำหนดแบบฟอร์มการลงทะเบียนที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายต่อการยื่นเอกสาร สำหรับการนำระบบแอพพลิเคชั่น (Application) มาใช้งานควรปรับให้ง่ายขึ้นโดยมีการทดสอบอย่างหลากหลายวิธี และในกรณีที่จำเป็นควรปรับมาใช้วิธีการโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารโดยตรงสำหรับผู้ที่ได้รับสิทธิ และที่สำคัญคือ ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานสวัสดิการสำหรับการดูแลแรงงานนอกระบบตามชุมชนต่างๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสวัสดิการได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ประชาชนชาวไทยทุกคนคือ ผู้มีสิทธิได้รับสวัสดิการอย่างทั่วถึงเท่าเทียมและเสมอภาค ภาครัฐซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดสรรสวัสดิการจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการแสวงหาวิธีการเพื่อสร้างการเข้าถึงสวัสดิการนั้น หากแต่พบว่า ปัจจุบันยังคงมีประชาชนบางกลุ่มยังเข้าไม่ถึงสวัสดิการที่ภาครัฐจัดสรรให้ โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ประชาชนได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพจากผลกระทบของสถานการณ์ดังกล่าว จากกรณีศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม มีความเห็นว่าการที่ภาครัฐจะสามารถจัดสรรสวัสดิการได้อย่างทั่วถึงเท่าเทียมและเสมอภาคให้กับประชาชนทุกกลุ่มได้นั้น ประการแรกภาครัฐจำเป็นต้องมีฐานข้อมูลในภาพรวมของประชาชนทุกกลุ่มอย่างครบถ้วนและถูกต้อง โดยองค์กรภาครัฐแต่ละระดับร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการกัน เริ่มตั้งแต่กระบวนการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมถึงกระจายข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเสมอภาค ประการต่อมา คือ ในการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเราชนะ โครงการ ม.40 โครงการคนละครึ่ง โครงการยิ่งใช้ยิ่งได้ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการไทยร่วมใจ เป็นต้น จากตัวอย่างที่กล่าวมาพบว่า ประชาชนมีความสับสนด้านข้อมูล รวมถึงการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการแต่ละประเภท ดังนั้นเพื่อเป็นการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการได้โดยง่าย ภาครัฐในฐานะที่มีข้อมูลของประชาชนคนไทยทั้งประเทศควรสร้างฐานข้อมูล (Data bases) ให้มีรูปแบบ One Stop Service หรือ One Application หมายความว่า ภาครัฐควรสร้างเพียงหนึ่งแอพพลิเคชั่น โดยออกแบบการใช้งาน (Function) ที่หลากหลายครอบคลุมทุกโครงการ โดยประชาชนลงทะเบียนในแอพพลิเคชั่นเพียงครั้งเดียว แต่สาร

มารถเชื่อมโยงเข้าสู่โครงการต่าง ๆ ที่ภาครัฐจัดสรรในแต่ละช่วงเวลาได้อัตโนมัติ ไม่จำเป็นต้องลงทะเบียนเพื่อขอรับสิทธิใหม่ทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อไม่ให้สับสนในการกรอกข้อมูล หรือแบบฟอร์มจากโครงการต่าง ๆ เมื่อเป้าหมายของภาครัฐคือการเยียวยาประชาชนและต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงควรลดขั้นตอนเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนคนไทยทุกคนให้เข้าถึงสิทธิอันพึงได้รับนั้นโดยง่าย และสำหรับประชาชนกลุ่มผู้ไม่มีเครื่องมือเพื่อเข้าสู่ระบบการลงทะเบียน ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐระดับต่าง ๆ ที่ทำงานอย่างบูรณาการกัน จากที่กล่าวมาหากภาครัฐสามารถแก้ปัญหาการเข้าถึงสวัสดิการของประชาชนทุกกลุ่มได้ นอกจากจะสามารถลดผลกระทบจากการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐของประชาชนได้แล้ว ยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบันได้อีกด้วย ดังภาพต่อไปนี้

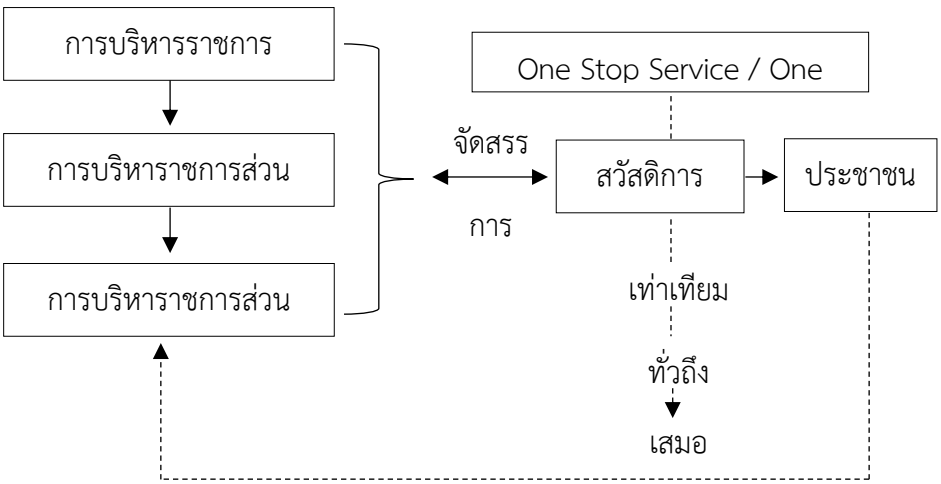

ภาพที่ 1 : โมเดลการพัฒนาการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐควรมีการสำรวจพื้นที่อย่างจริงจัง เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบจากการที่แรงงานนอกระบบเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐ อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาต่อไป

2. หน่วยงานภาครัฐควรมีฐานข้อมูลแรงงานนอกระบบที่ถูกต้องครบถ้วนทุกพื้นที่ โดยภาคส่วนต่าง ๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ

3. หน่วยงานภาครัฐควรสร้างระบบการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรมกับประชาชนทุกกลุ่ม เนื่องจากภาครัฐเป็นศูนย์กลางของข้อมูล มีเครื่องมือทางการบริหาร

อย่างหลากหลาย ดังนั้นจึงไม่ควรผลักภาระให้แก่ประชาชนเป็นผู้เข้าถึงสวัสดิการ แต่ภาครัฐควรหาวิธีการจัดสวัสดิการมอบแก่ประชาชนทุกคน เพื่อไม่ให้คนกลุ่มน้อยที่เป็นแรงงานสำคัญของประเทศต้องตกขอบไร้ซึ่งสวัสดิการดูแล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. เพื่อให้ทราบผลกระทบของกลุ่มแรงงานนอกระบบทุกประเภท จึงควรมีการสัมภาษณ์แรงงานนอกระบบประเภทอื่นด้วย ทั้งประเภทภาคการผลิต และประเภทภาคการเกษตร
2. ปรับเปลี่ยนรูปแบบในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มขึ้น โดยเชิญตัวแทนจากแรงงานนอกระบบทุกประเภทและหน่วยงานภาครัฐเข้าร่วมประชุมกลุ่มด้วย เพื่อเป็นการรับทราบปัญหาและนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการเข้าไม่ถึงสวัสดิการภาครัฐต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

กิตติวรา หยองบางไทร. (2557). **มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมของแรงงานนอกระบบ.** การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

จารุวรรณ มณีราช. (2555). **คุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ฐิติมา พลหาร. (2554). **การเลือกประกันสังคมตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 สำหรับแรงงานนอกระบบ ในจังหวัดเชียงใหม่.** การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธมนวรรณ บุญรักษา. (2556). **การตัดสินใจสมัครเป็นผู้ประกันตนตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ.2542 มาตรา 40 ของแรงงานนอกระบบ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลยศิลปากร.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2551). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

เพชรรัตน์ วรเดชานนท์. (2557). **การบริหารจัดการสื่อสารข้อมูลข่าวสารการประกันสังคมของแรงงานนอกระบบ ของสำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน.** สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.

ภักดี พวงจิตร. (2555). **การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาส: กรณีประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐเกาหลี**. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 4 ปี 2555 สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปกรณ์ กระทรวงการต่างประเทศ.

เมืองพัทยา. (2562). “แผนพัฒนาเมืองพัทยา (พ.ศ. 2561 - 2565)” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : **http//www.pattaya.go.ac.th** สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2564.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). สรุปผลที่สำคัญ แรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2562. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : **http//www.nso.go.ac.th** สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2564.

สิริยา รัตนช่วย. (2557). **ความเป็นธรรมในการเข้าถึงและการรับประโยชน์จากแหล่งเงินทุนในชุมชนของผู้ด้อยโอกาสเพื่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษา อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช.** ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แสงนภา เนติเจียม. (2559). **แนวทางการส่งเสริมการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนของแรงงานนอกระบบในจังหวัดนครปฐม.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Clarke, J. B., & Wheeler, S. J. (1992). A view of phenomenon of caring in nursing practice. **Journal of Advanced Nursing**, 12(17), 1283-1290.

Colaizzi, P. (1978). **Psychological research as a phenomenologist views it.** In: Valle, R. S. & King.

Marshall, C. &Rossman, G. B. (1995). **Disigning Qualitative Research.** USA: Sage Publications.